

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIV TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
TERMIZ DAVLAT UNIVERSITETI

Ro'yxatga olindi BD-60310100-1,15
2024 yil " " "

YASHIL IQTISODIYOT

FANINING

O'QUV DASTURI

(Kunduzgi bo'lim 2-kurs talabalari uchun)

Bilim sohasi:

Ijtimoiy fanlar, jurnalistika va axborot 300000

Ta'lim sohasi:

Ijtimoiy va xulq atvorga mansub fanlar 310000

Ta'lim yo'nalishlari:

Iqtisodiyot (tarmoqlar va sohalar bo'yicha) 60310100

Fan/modul kodi GRECO6	O'quv yili 2024-2025	Semestr 3	Kreditlar 6
Fan/modul turi Majburiy	Ta'lim tili o'zbek	Haftadagi dars soatlari 6	
Fanning nomi	Auditoriya mashg'ulotlari	Mustaqil ta'lim (soat)	Jami yuklama
1.	Yashil iqtisodiyot	90	180
2.	Fanni o'qitishdan maqsad– Ushbu o'quv dasturi fanning maqsadlarini tavsiflaydi. Bu fan talabalarga iqtisodiy bilimlarning nazariy asoslarini, yashil iqtisodiyotning asosiy tushunchalari va kategoriyalarini, iqtisodiy qonunlar va tamoyillarini o'rgatish hamda ulami amalda tatbiq etish ko'nikmalarini hosil qilishga qaratilgan. Maqsadlar talabalarga quyidagilarni o'rganish imkonini beradi: - yashil iqtisodiyot terminlari, tushunchalar va nazariyalarni bilish va tushunish; - asosiy iqtisodiy raqamlardan foydalanish va iqtisodiy ma'lumotlarni shartlash; - yashil iqtisodiyotga o'tish zaruriyatini tushunish; - iqtisodiy g'oyalarni yozma ravishda mantiqiy va aniq ifoda etish; - iqtisodiy tushunchalarni mavjud iqtisodiy tadqiqotlarda qo'llash. Iqlim o'zgarishining oqibatlariga moslashish va tabiiy resurslardan samarali foydalanish uchun biz iqtisodiyotimizni qayta ko'rib chiqishimiz kerak. Aholi soni ko'payishi va iqtisodiyot tarmoqlarining rivojlanishi tabiiy resurslarga va energiyaga bo'lgan talabni keskin oshirdi. Buning natijasida atrof-muhit ifloslanishi, tabiiy resurslar taqchilligi va global isish kabi muammolar yuzaga kelib chiqmoqda. Aholi va iqtisodiyotning ehtiyojini qondirish va barqaror rivojlanishga erishish uchun tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish, atrof-muhit ifloslanishining oldini olish, bir so'z bilan aytganda "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish talab etiladi. Bu fan yashil iqtisodiyot konseptsiyaning tarixiy paydo bo'lishini, uning amalda qanday shakllanishini tushunish, bu jarayonda ishtirok etuvchi institutlar - hukumatlar, nodavlat tashkilotlar va korporatsiyalarning qanday rol o'ynashini o'rganadi. Fanning vazifasi-talabalarni yashil iqtisodiyotning nazariy asoslari va zamonaviy uslublariga ega bolishlari bilan taminlash, tabiatni asrash, tiklash, muhofaza qilish, mamlakat aholisi hamda iqtisodiyotning ekologik havfsizligini taminlash, atrof-muhit bilan bogliq tadbirlarni tashkil etish va boshqaruv tizimlarini orgatish, tabiatni muhofaza qilishda xalqaro hamkorlik sohasidagi bilimlarni berish atrof-muhit havfsizligini tashkil qilishning murakkab muammolarini yechishning nazariy asoslari va zamonaviy uslublari soxasida bilimlarni berishdir.		

3.	II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg'ulotlari) II.1. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi: 1.Mavzu. "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va metodi "Yashil iqtisodiyot" kursining predmeti va vazifalari. Barqaror rivojlanishni ta'minlashda "yashil iqtisodiyot"ning o'rni. "Yashil iqtisodiyot" konseptsiyasining mohiyati va rivojlanish bosqichlari. "Yashil iqtisodiyot" kursining metodlari. 2.Mavzu. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning zaruriyati, tamoyillari va dastaklari Global isish va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish zaruriyati. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tamoyillari. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish siyosatining dastaklari. "Yashil iqtisodiyot" uchun inson kapitalini rivojlantirish 3. Mavzu. "Yashil iqtisodiyot"ni baholash amaliyoti va indikatorlari "Yashil iqtisodiyot"ni baholashning kompleks usuli. Jahon banki yondashuvi. "Yashil iqtisodiyot"ni baholashda xalqaro tashkilotlar yondashuvi: umumiy va farqli jihatlar. UNEP va "yashil iqtisodiyot"ga o'tishni baholash. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini baholashning Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) yondashuvi. GGGI va Dual Citizen xalqaro agentliklarining reyting usuli. 4. Mavzu. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish jarayonini moliya-lashtirish "Yashil moliyalashtirish" tushunchasi. "Yashil moliyalashtirish" tizimining tarkibi va amal qilish xususiyatlari. "Yashil loyihalar"ni investitsiyalash yo'nalishlari va dastaklari. Jahon moliya bozorida "yashil obligatsiyalar"ning o'rni. 5. Mavzu. "Yashil iqtisodiyot"da tiklanadigan energiya-ning o'rni Tiklanadigan energiya manba-larining turlari va afzalliklari. "Yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishda tiklanadigan energiya manbalarining o'rni. Tiklanadigan energiya iste'moli-ning holati, tarkibi va rivojlanish istiqbollari. Tiklanadigan energiya manbalarini o'zlashtirishni investitsiyalash xususiyatlari. O'zbekistonda tiklanadigan ener-giya manbalarini o'zlashtirish istiqbollari. 6.Mavzu. "Yashil energetika"ning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar "Yashil energetika"ning rivojlanishiga ta'sir qiluvchi omillar. "Yashil energetika"ni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlashning xorij tajribasi. O'zbekistonda "yashil energetika"ni rivojlantirish istiqbollari. 7. Mavzu. BMTning Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDGs) mohiyati va unga erishish strategiyalari Barqaror rivojlanish maqsadlarining mohiyati va ahamiyati. Barqaror rivojlanish maqsadlarining asosiy yo'nalishlari. Barqaror rivojlanish maqsadlarida energiyaning barqaror va zamonaviy manbalardan foydalanishni ta'minlash masalalari. O'zbekistonda Barqaror rivojlanish maqsadlariga erishish strategiyalari.
----	---

	iqtsodiyot"ni rivojlantirish yo'nalishlari.
	III. Amaliy mashg'ulotlar bo'yicha ko'rsatma va tavsiyalar Amaliy mashg'ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Kelajakdagi ekologik muammolar 2. Iqtisodiy yondashuv: mulk huquqi, tashqi aloqalar va ekologik muammolar 3. Atrof-muhitni qadrlash: usullari 4. Ekologik dinamik samaradorlik va barqaror rivojlanish 5. Resurslarni taqsimlash: vaqt davomiyligi va qazib olish narxi 6. Energiya: qayta tiklanadigan manbalarga o'tish 7. Qayta tiklanadigan manbalar: minerallar, qog'oz, idishlar va elektron chiqindilar 8. Suv: qayta tiklanadigan va zahira qilinadigan manbaalar 9. Yer: joylashishi va undan kop maqsadli foydalanish 10. Biologik resurslar va alohida muhofaza qilinadigan hududlar 11. Umumiy hovuz resurslari: tijorat uchun foydali bolgan baliqchilik 12. Ekotizim tovarlari va xizmatlari: tabiatga taxdid solish 13. Ifloslanishni boshqarish iqtisodiyoti: umumiy nuqtai nazar 14. Havoning maxalliy va mintaqaviy ifloslanishi. Barqaror rivojlanish vazifasi 15. Kochma manbali havoning ifloslanishi. Oziq-ovqat havfsizligi va qishloq xo'jaligini rivojlantirish 16. Iqlim o'zgarishi. Inson ekologiyasi 17. Zaxarli moddalar va ekologik adolat. Atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish Amaliy mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professoro'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interfaol usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq. IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar Mustaqil ta'lim uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi: 1. Barqaror iqtisodiy rivojlanishning mohiyati va uni ta'minlashda "yashil iqtisodiyot"ning o'rni. 2. Iqtisodiy rivojlanishning atrof-muhitga ko'rsatadigan ta'siri. 3. Global isish, uni keltirib chiqarayotgan omillar. 4. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning zaruriyati. 5. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish tamoyillari. 6. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tish siyosatida qo'llaniladigan dastaklar. 7. "Yashil iqtisodiyot"ning axborot resurslari. 8. "Yashil" ish o'rinlarini yaratish yo'llari. 9. "Yashil" ish o'rnlari va ta'lim o'rta'sidagi bog'liqliklar. 10. "Yashil iqtisodiyot" va "yashil o'sish"ni baholash zarurati

8. Mavzu. Qishloq xo'jaligini "yashil iqtisodiyot" asosida barqaror rivojlantirish yo'llari Qishloq xo'jaligini "yashil iqtisodiyot" asosida rivojlantirishning zarurligi. Qishloq xo'jaligini "yashil iqtisodiyot" asosida rivojlantirish muammolari. Qishloq xo'jaligini "yashil iqtisodiyot" asosida rivojlantirish yo'nalishlari. Oziq-ovqat xavfsizligini ta'minlashda "yashil iqtisodiyot"ning tutgan o'rni. 9. Mavzu. Organik qishloq xo'jaligini rivojlantirish yo'nalishlari Organik qishloq xo'jaligi tushunchasi, rivojlanish ko'rsatkichlari va usullari. Organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishni qo'llab-quvvatlash yo'nalishlari. GMOga qarshi kurashish muammolari. O'zbekistonda organik qishloq xo'jaligini rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari. 10. Mavzu. Ekologik siyosat va uni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi Ekologik muammolarning mohiyati, oqibatlari va hal etish yo'llari. Ekologik siyosatning mohiyati, turlari va vazifalari. Ekologik siyosatni amalga oshirishning iqtisodiy mexanizmi. O'zbekistonda ekologik vaziyat va ekologik siyosatning ustuvor yo'nalishlari. 11. Mavzu. Rivojlangan mamlakatlarning "yashil iqtisodiyot"ga o'tish tajribasi Iqtisodiy hamkorlik va taraqqiyot tashkiloti (IHTT) mamlakatlarida "yashil o'sish"ni ta'minlash modellari. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning AQSH tajribasi. Yelda "yashil o'sish"ni ta'minlash strategiyasining ustuvor yo'nalishlari. "Yashil iqtisodiyot"ga o'tishning Xitoy tajribasi. Koreya Respublikasida "yashil iqtisodiyot"ga o'tish omillari va rivojlanish istiqbollari. 12. Mavzu. Rivojlanayotgan mamlakatlarida "yashil o'sish"ni ta'minlash modellari Rivojlanayotgan mamlakatlarida barqaror rivojlanishni ta'minlash va "yashil iqtisodiyot"ga o'tish muam-molari. Rivojlanayotgan mamlakatlarida "yashil o'sish"ga o'tish modellari. MDH mamlakatlarida "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirish strategiyasining ustuvor yo'nalishlari. 13. Mavzu. O'zbekistonda iqlim o'zgarishining oqibat-lariga mostashish va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish yo'llari O'zbekistonda iqlim o'zgarishi oqibatlarining namoyon bo'lishi va o'ziga xos jihatlari. Iqlim o'zgarishlari oqibatlariga moslashishning zamonaviy yechimlari. Mamlakatimizda mavjud tabiiy resurslardan oqilona foydalanishning innovatsion usullari. 14. Mavzu. O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirish tamoyillari va rivojlantirish mexanizm-lari O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ga o'tish strategiyasi: zaruriyati, maqsadi, tamoyillari va vazifalari. Mamlakatimiz iqtisodiyotining energiya samaradorligini oshirish yo'nalishlari. O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot"ni rivojlantirishning moliyaviy va nomoliyaviy mexanizmlarini ishlab chiqish. O'zbekistonda "yashil	4
--	----------

	• so'rov o'tkazish.
5.	VII. Kreditlarni olish uchun talablar: Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ismni topshirish.
6.	Asosiy adabiyotlar: 1. Vaxobov A.V., Xajibakiyev Sh.X. Yashil iqtisodiyot. Darslik. Toshkent, "Universitet", 2020, -262 b. 2. Барқарор тараққиёт ва табиатишунослик асослари. Дарслик. А.Э.Опраев ва б. -Т.: Baktria press, 2016. - 296 б. 3. Adrian C. Newton. An Introduction to the Green Economy: 1st Edition. Routledge, 2014. - 382 p. Qo'shimcha adabiyotlar 1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 26-maydagi "2017-2021 yillarda qayta tiklanuvchi energetikani yanada rivojlantirish, iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohada energiya samaradorligini oshirish chora-tadbirlari dasturi to'g'risida"gi PQ-3012-sonli Qarori. 2. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 8-noyabrda "Energiya resurslaridan oqilona foydalanishni ta'minlash chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-3379-son Qarori. 3. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 30-oktabrdagi "2030-yilgacha bo'lgan davrda O'zbekiston Respublikasining A'trof muhitni muhofaza qilish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PF-5863-sonli Farmoni 4. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 22-avgustdagi "Iqtisodiyot tarmoqlari va ijtimoiy sohaning energiya samaradorligini oshirish, energiya tejoychi texnologiyalarni joriy etish va qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishning tezkor chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-4422-son Qarori. 5. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 4-oktabrdagi "2019-2030 yillar davrida O'zbekiston Respublikasining "yashil" iqtisodiyotga o'tish strategiyasini tasdiqlash to'g'risida"gi PQ-4477-son Qarori 6. Green economics: An introduction to theory, policy and practice / Molly Scott Cato. London, Sterling, V.A. 2009. - 670 p. 7. Greening the Global Economy (Boston Review Originals) Hardcover

	11. "Yashil iqtisodiyot"ni tavsiflovchi ko'rsatkichlar mohiyati. 12. "Yashil iqtisodiyot"ni tavsiflovchi ko'rsatkichlar tizimini aniqlash bo'yicha yondashuvlar. IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar V. Fan o'qitilishidan kutiladigan natijalar (shakllanadigan kompetensiyalar) 1. Talaba global iqlim ozgarishlari, tabiiy resurslardan samarasiz foydalanish muammolari, havo va suvning ifloslanishi, qurqoqchilik va yer resurslaridan noqilona foydalanish, ekologik adolat va muvozanatning buzulishi, ormonlar, qishloq xojaligi va baliqchilikva chorvachilik tizimidagi muammolar, tashqi va ichki tasir etuvchi omillar, ekotizm resurslaridan foydalanish, ekoturizmni rivojlantirishga tasir etuvchi omillar, ekologiyani muhofaza qilish va tabiiy resurslardan foydalanish, foyda va harajatlarni taxlil qilish togrisidagi qoidalar haqida tasavvur va bilimga ega bolishi; 2. Talaba yashil iqtisodiyot va unga nazariy modellarni iqtisodiy hodisalarga nisbatan mustaqil qollay olish, holatni taxlil va prognoz qilish boyicha konikmalariga ega bolishi; 3. Talaba tabiiy resurslardan foydalanishning asosiy kamchiliklarini (tashqi va ichki tasirlar), ekologiyani muhofaza qilish va tabiiy resurslardan foydalanish boyicha qabul qilingan qarorlarning atrof- muhit hamda tabiiy resurslarga tasirini bilish va baxolay olish , ekologiyani muhofaza qilish va tabiiy resurslardan foydalanish boyicha qarama –qarshiliklar hamda ragbatlantirish muammolarini hal qilishda ozaro hamkorlik va uygunlikni taminlash uchun asosiy strategik tamoyillardan foydalanish togrisida aniq malakalariga ege bolishi kerak.
4.	VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari: • ma'ruzalar; • real vaziyatga asoslangan amaliy ishlarni bajarish; • esse, tezis va maqolalar yozish; • vaziyatli topshiriqlarni (keys-stadi) yechish; • jarayonli-yo'naltirilgan ta'lim; • muhokamalarda ishtirok etish; • kichik guruhlarda ishlash; • loyiha ishi bajarish; • mustaqil ishlarni bajarish; • taqdimot tayyorlash; • turli darajadagi testlarni yechish;

November 13, 2015. - 176 p.

Axborot manbalari

1. www.gov.uz - O'zbekiston Respublikasi hukumat portali.
2. www.lex.uz - O'zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi.
3. www.mineconomy.uz (O'zbekiston Respublikasi Iqtisodiyot vazirligi)
4. www.mehnat.uz (O'zbekiston Respublikasi Mehnat va aholini ijtimoiy muhofaza qilish vazirligi)
5. www.mf.uz (O'zbekiston Respublikasi Moliya vazirligi)
6. www.stat.uz (O'zbekiston Respublikasi Davlat statistika qo'mitasi)
7. www.ima.uz (O'zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi)

7. Mazkur o'quv dasturi universitet o'quv-uslubiy Kengashining 2024 yil "___" - iyundagi "___" - sonli yig'ilish Qarori bilan tasdiqlangan.

Fan/modul uchun mas'ullar:

O.A. Abdug'aniyev

TerDU, Iqtisodiyot va turizm fakulteti
dekani, i.f.d., professor

B.E. Turayev

TerDU, "Iqtisodiyot" kafedrası mudiri,

iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori.

A.E. Esankulov

TerDU, "Iqtisodiyot" kafedrası o'qituvchisi.

A.G. Xayitmuradov

o'qituvchisi TerDU, "Iqtisodiyot" kafedrası

Taqrizchilar:

1. Termiz davlat universiteti

"Kompyuter ilmlari va dasturiy injiniringi"
kafedrası mudiri I. F. D. Xatamov O. Q.

2. Termiz iqtisodiyot va servis universiteti

Xalqaro hamkorlik bo'yicha prorektori
I.F.D. Otamurodov SH. N.